

Προσευχή και άσκηση, χωρίς μετάνοια, είναι καταστροφικές (Αρχιμ. Αθανάσιος Αναστασίου, Προηγούμενος Ι. Μ. Μεγάλου Μετεώρου)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Μαΐου 14, 2018

Καλή, εύλογημένη και χαριτωμένη χρονιά!

Μέ την χάρη του Θεού περάσαμε την άγια και εύλογημένη περίοδο του Δωδεκαημέρου, την τόσο πλούσια πνευματικά και γεμάτη από τις ούράνιες δωρεές του νεοτεχθέντος Χριστού και Σωτήρα μας. Εισήλθαμε σέ μία νέα χρονιά, σέ ένα νέο σταθμό της ζωής μας και της πνευματικής μας πορείας. Τέτοιοι σταθμοί θά πρέπει νά γίνονται άφορμή άνατροφοδοσίας, άναζωπυρώσεως του πνευματικού μας ζήλου και ένισχύσεως των πνευματικών μας στόχων, του άγώνα μας για την σωτηρία και της πορείας μας για την κληρονομία της Ούράνιας Βασιλείας.

Έπιλέξαμε νά αναφερθοῦμε άπόψε στην σπουδαιότητα και την άναγκαιότητα της **μετανοίας**, καθώς θεωρούμε πώς κάποιες από τις πτυχές του συγκεκριμένου θέματος άφορούν περισσότερο τούς πιστούς ανθρώπους, αυτούς πού βρίσκονται έντός της Έκκλησίας.

Μετάνοια είναι ή έπιστροφή του νοός μας από την άπιστία, από την άποστασία και από την αίχμαλωσία μας στην άμαρτία, στην εις Χριστόν πίστη και στην τήρηση των εὐαγγελικών έπιταγών. Είναι ή είλικρινής ένδακρυς, διηνεκής καρδιακή συντριβή για τό πλήθος των άμαρτιών μας και ή γονυπετής καθ' ήμέραν έκζήτηση του θείου έλέους.

Άφορμή για τό άποψινό μας θέμα πήραμε από έναν πνευματικό λόγο ενός έκλεκτου και σεβαστου μας φίλου και βιωματικού Πανεπιστημιακού όρθοδόξου θεολόγου, πού σέ μία πνευματική μας συζήτηση, μάς είπε συγκεκριμένα: «*ή προσευχή χωρίς μετάνοια είναι όχι άπλώς άκαρπη και άτελέσφορη, αλλά είναι και καταστροφική*»!

Πρόκειται πραγματικά για βαρύ λόγο, καθώς εύλογα θά άναρωτηθεῖ κανείς: **πώς είναι δυνατόν νά είναι ποτέ ή προσευχή καταστροφική;** Και όμως μπορεί νά είναι. Είναι καταστροφική ή προσευχή όταν είναι φαρισαϊκή και όχι τελωνική· γιατί την φαρισαϊκή προσευχή την έχει άπορρίψει ο ίδιος ο Χριστός μας, δεχόμενος και είσακούοντας μόνον την τελωνική προσευχή.

Πότε είναι, λοιπόν, φαρισαϊκή ή προσευχή μας; Όταν δέν ύπάρχει άναγνώριση

καί αποδοχή τῶν σφαλμάτων μας καί τῶν ἁμαρτιῶν μας· ὅταν δέν ὑπάρχει μεταβολή τοῦ λανθασμένου καί ἐκκοσμικευμένου τρόπου ζωῆς μας, τοῦ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ μας· ὅταν δέν ὑπάρχει μεταβολή τῆς νοσηρῆς καί ἐγωκεντρικῆς νοοτροπίας μας· ὅταν δέν ὑπάρχει, δηλαδή, ἔμπρακτη, ἔμπονη, εἰλικρινῆς καί διαρκῆς μετάνοια, τότε εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ προσευχή μας εἶναι φαρισαϊκή.

Τό ἴδιο καταστροφική πνευματικά, ὅπως καί ἡ προσευχή, εἶναι καί ἡ ἄσκησή μας καί ἡ ἐν γένει πνευματική μας ζωή καί ἡ συμμετοχή μας στά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅταν εἶναι φαρισαϊκή, ὅταν δηλαδή δέν συνοδεύεται καί δέν διαποτίζεται ἀπό τήν μετάνοια, ἀλλά καλλιεργεῖται αὐτονομημένη, ἀποκομμένη, δηλαδή, ἀπό τήν χάρη, τήν εὐλογία καί τήν ἐνίσχυση τοῦ Θεοῦ καί στηριγμένη στίς δικές μας ἀτομικές δυνάμεις καί ἱκανότητες. Πρόκειται πραγματικά γιά τήν βαρύτερη καί μεγαλύτερη πνευματική ἀσθένεια, πού ταλαιπωρεῖ κατεξοχήν τόν σύγχρονο ἀτομιστή, ἐγωκεντρικό καί ὀρθολογιστή ἄνθρωπο, ὀδηγώντας τον στήν πνευματική καί αἰώνια ἀπώλεια.

Αὐτό, ἄλλωστε, εἶναι συνολικά τό **κυρίαρχο γνώρισμα τοῦ σύγχρονου πανανθρώπινου πολιτισμοῦ: εἶναι ἐγωκεντρικός, εἶναι στηριγμένος στίς ἀτομικές καί μόνο δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου, παραθεωρώντας κάθε μεταφυσική διάσταση καί προοπτική. Ὁ σύγχρονος τεχνικός πολιτισμός -ἀπότοκο τῆς αὐτονομίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν Θεό- ἔχει θεοποιήσει τήν ὕλη, τήν λογική, τήν ἐπιστήμη καί τίς ἔχει ἀναγάγει σέ αὐθεντία καί ἀπόλυτη ἀξία, τίς ἔχει τοποθετήσει στήν θέση τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Θεοῦ. Μέ τόν τρόπο αὐτό ὁ ἄνθρωπος αὐτοαναγορεύεται σέ θεό, θεοποιεῖ τόν ἑαυτό του καί τίς ἱκανότητές του. Ὅ,τι κάνει, τό κάνει αὐτονομημένα, χωρίς τήν βοήθεια καί τήν στήριξη τοῦ Θεοῦ.**

Μᾶς τά ἀναλύει ὅλα αὐτά μέ πολύ χαρακτηριστικό καί μεστό θεολογικό λόγο ὁ Ἅγιος Ἰουστῖνος Πόποβιτς:

*«Ἡ οὐσία τῆς πτώσεως εἰς τήν ἁμαρτίαν εἶναι πάντοτε ἡ ἴδια: **τό νά θέλη κανεῖς νά γίνῃ καλός διά τοῦ ἑαυτοῦ του· τό νά θέλη κανεῖς νά γίνῃ τέλειος διά τοῦ ἑαυτοῦ του· τό νά θέλη κανεῖς νά γίνῃ θεός διά τοῦ ἑαυτοῦ του** . Ἀλλά τοιουτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος ἀσυναισθήτως ἐξισοῦται μέ τόν διάβολον. Διότι καί αὐτός ἤθελε νά γίνῃ Θεός διά τοῦ ἑαυτοῦ του, νά ἀντικαταστήσῃ τόν Θεόν μέ τόν ἑαυτόν του. Καί εἰς τήν ὑψηλοφροσύνην του αὐτήν διά μιᾶς ἔγινε διάβολος, τελείως κεχωρισμένος ἀπό τόν Θεόν καί ὅλος ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Ἡ οὐσία τῆς ἁμαρτίας λοιπόν, πάσης ἁμαρτίας, συνίσταται εἰς αὐτήν τήν **ἀλαζονικήν ἀνταπάτην**. Αὕτη εἶναι ἡ οὐσία καί αὐτοῦ τοῦ διαβόλου, τοῦ Σατανᾶ. Αὐτό δέν εἶναι ἄλλο τι παρά τό νά θέλη κανεῖς νά μένη εἰς τήν φύσιν του, τό νά μή θέλη ἐντός του τίποτε, ἐκτός τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ διάβολος εὕρσκεται ὅλος εἰς αὐτό: εἰς τό νά μή θέλη καθόλου τόν Θεόν μέσα του, εἰς τό νά θέλη νά εἶναι πάντοτε μόνος, πάντοτε νά ἀνήκῃ εἰς μόνον*

τόν *ἑαυτόν* του, πάντοτε ὅλος εἰς τόν *ἑαυτόν* του, ὅλος διά τόν *ἑαυτόν* του, πάντοτε ἐρμητικῶς κλειστός ἔναντι τοῦ Θεοῦ καί παντός ὅ,τι ἀνήκει εἰς τόν Θεόν. Καί τί εἶναι αὐτό; Ὁ **ἐγωισμός** καί ἡ **φιλαυτία** [μέ τά τέκνα της τήν **αὐτονομία** καί τήν **αὐτοδικαίωση**] ἐνηγκαλισμένα εἰς ὅλην τήν αἰωνιότητα, δηλαδή ἡ κόλασις». (Αγ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, [Ἀνθρωπος καί Θεάνθρωπος](#), ἐκδ. «Ἀστήρ», σελ. 152-153).

Αὐτή ἡ ἀλήθεια ἄλλωστε ἐκφράστηκε μέ τόν πλέον ἀθηντικό τρόπο ἀπό τό στόμα τῆς Ἰδίας τῆς Ὑποστατικῆς Ἀληθείας, δηλαδή, ἀπό τό στόμα τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ μέσα ἀπό τήν Παραβολή τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου, πού θά ἀκούσουμε τήν ἐπόμενη Κυριακή μέ τό ἄνοιγμα τοῦ Τριωδίου.

Ἀνάλογες ἀναφορές ἔχουμε, ἐπίσης, ἀπό τόν Χριστό μας καί σέ ἄλλα σημεῖα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως στό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, κεφ. 5 στ. 20, ὅπου μᾶς τονίζει: «λέγω γάρ ὑμῖν ὅτι ἐάν μὴ περισσεύσῃ [δέν ξεπεράσει, δέν ὑπερτερῆσει] ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν [ἡ ἀρετή ἡμῶν] πλεῖον [κατά πολὺ] τῶν γραμματέων καί Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». (Ματθ. 5,20).

Στή Παραβολή τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου ὁ Χριστός μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ προσευχή τοῦ Φαρισαίου ἀναφέρεται σέ πραγματικά περιστατικά τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τοῦ τελευταίου. Ὁ Φαρισαῖος δηλαδή, ὁμολογεῖ εἰλικρινά ὅτι εἶναι νηστευτής καί ἐλεήμων μέ βάση τίς προδιαγραφές τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τοῦ Παλαιοῦ Νόμου. Νηστεύει δύο φορές τήν ἐβδομάδα (Δευτέρα καί Πέμπτη, ἦταν οἱ ἡμέρες νηστείας κατά τόν μωσαϊκό Νόμο), καί ἀποδεκατοῖ ὅλα ὅσα ἀποκτᾶ μέ ἐντιμότητα καί νόμιμο τρόπο. Κατ' ἐπέκταση, θά μπορούσε κανεῖς νά συμπεράνει ὅτι τηροῦσε καί τίς ὑπόλοιπες ἐντολές, ἢ ὅτι εἶχε καί τίς ὑπόλοιπες ἀρετές. **Οἱ ἀρετές του ὅμως αὐτές καί οἱ ἐντολές πού τηροῦσε ἦταν αὐτονομημένες στό σύνολό τους ἀπό τή μετάνοια καί γι' αὐτό ὁδηγεῖται στήν ὑπερηφάνεια καί τήν αὐτοδικαίωση πού τόν κάνουν νά αισθάνεται ὅτι δέν εἶναι αὐτός ὀφειλέτης ἀπέναντι στόν Θεό, ἀλλά ὁ Θεός τοῦ ὀφείλει τήν σωτηρία, ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὑπόχρεωμένος ἀπέναντί του (!)**

Ὁ Φαρισαῖος ἀσκεῖται μέ **ἐπίκεντρο τόν ἑαυτό του**, τό αὐτονομημένο του Ἐγώ καί γι' αὐτό ὁδηγεῖται στήν αὐτοδικαίωση. **Ἡ ἄσκησή του δέν ἔχει ἀναφορά στό Θεό, δέν τήν κάνει γιά τόν Θεό καί μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.** Ἡ ἐλεημοσύνη του δέν ἐνεργεῖται ἀπό ἀγάπη γιά τόν ἀδελφό, ἀλλά ὅλα κινοῦνται γύρω ἀπό τόν ἑαυτό του καί ἔχουν ἀναφορά στόν ἑαυτό του, στό ἀρρωστημένο του Ἐγώ. Ἔτσι, ἀντί νά βρίσκεται σέ πνευματική τροχιά κινούμενος δοξολογικά γύρω ἀπό τόν Θεό, βρίσκεται σέ ἐγωϊστική τροχιά γύρω ἀπό τόν αὐτονομημένο ἑαυτό του.

Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ Φαρισαῖος **δέν ἔχει οὐσιαστικά προσωπική σχέση μέ τόν Θεό οὔτε καί ἐμπειρία τῆς χαρισματικῆς Παρουσίας Του στή ζωή του**· καί τό λέμε αὐτό γιατί, ἂν εἶχε, καί ἐπειδή ὁ Θεός εἶναι Φῶς, τό Ὑποστατικό Φῶς, θά

έβλεπε, τό λιγότερο, τήν άνεπάρκειά του. Κυρίως, όμως, θά έβλεπε τό είδωλο του έαυτου του, πού είχε δημιουργήσει, και τήν πλήρη άποξένωσή του από τήν παρουσία τής Θείας Δόξης. Τότε **θά γινόταν αυτόνόητα ταπεινός, επειδή θά αποκτούσε τήν γνώσια αυτόγνωσία.**

Τότε θά διεσπᾶτο τό έγωιστικό άτομό του και θά είχαμε αυτό πού τόσο εύστοχα περιέγραφε ο **Άγιος Παΐσιος**, δηλαδή τήν «*πνευματική διάσπαση του άτόμου*». Πολλές φορές και μέ τόν ιδιαίτερο χαριτωμένο τρόπο του ο Άγιος Παΐσιος μιλούσε γι' αυτή τήν «*πνευματική διάσπαση του άτόμου*», πού προκαλεί ή ταπείνωση, ή μετάνοια. «*Όταν γνωρίσουμε τόν έαυτό μας*», έλεγε, «*όταν δηλαδή φθάσουμε σε αυτόγνωσία, τότε γίνεται ή διάσπαση του άτόμου μας. Αν δέν ταπεινωθούμε [αν δέν μετανοήσουμε], ώστε νά διασπάσουμε τό άτομό μας, δέν θά βγει ή πνευματική ενέργεια, πού χρειάζεται για νά ξεπεράσουμε τήν βαρύτητα τής φύσεώς μας. Μόνον έτσι θά μπορέσουμε νά διαγράψουμε πνευματική τροχιά*».

Όπως από τήν φυσική διάσπαση του ύλικού άτόμου έκλύεται τεράστια άτομική ενέργεια, έτσι και από τήν πνευματική διάσπαση του άνθρωπίνου άτόμου έλευθερώνεται τεράστια πνευματική ενέργεια, πού δέν είναι άλλη από τήν άκτιστη χάρη πού μάς μεταμορφώνει και μάς αγιάζει και μάς δοξάζει και μάς θεώνει.

Ή ταπεινοφροσύνη έλκύει πλούσιο τό έλεος του Θεού, όπως έγινε στή περίπτωση του τελώνη, πού κατέβηκε δικαιωμένος από τό ναό, **όχι λόγω των έργων του, πού ήταν ρυπαρά, αλλά λόγω τής ταπεινώσεως και τής μετανοίας του.** Ο Φαρισαϊός, αντίθετα, επένδυσε στό «Έγώ» του, στήν κοινωνική αποδοχή του, τήν άναγνώριση του κόσμου για τίς «άρετές» του και τήν τιμή από τόν κοινωνικό περίγυρο. Όλα αυτά αποκτούν μέσα του δύναμη και αξία και οικειοποιείται τήν δόξα για τά «χαρίσματά» του χωρίς νά τήν αποδίδει στον δωρεοδότη Θεό. **Έτσι ή άρετή και ή άσκησή του αντί νά τόν δικαιώνουν τόν παρσύρουν στον όλεθρο τής καταστροφικής υπερηφάνειας.**

Δυστυχώς, άδελφοί μου, αν δέν δείξουμε τήν απαιτούμενη **προσοχή, νήψη και πνευματική έγρήγορη**, ταυτιζόμαστε πολλές φορές και μεϊς μέ τόν φαρισαϊό τής παραβολής και απομακρυνόμαστε ολοένα και περισσότερο από τήν ταπείνωση, τήν μετάνοια και τήν αυτομεμψία του τελώνη. **Ζούμε, έτσι, μία πνευματική ζωή τυπική, έξωτερική, επιφανειακή, επιδερμική.** Η προσευχή μας και ή πνευματικότητά μας είναι, συχνά, **εύσεβιστική**· είναι μία **καθηκοντολογία**, ένας άπλός **καθωσπρεπισμός**, πού γίνεται **από συνήθεια και μόνο**. Πού γίνεται, πολλές φορές, **για λόγους προβολής και επίδειξης**, για τό θεαθήναι (για τό φάτσιμάρε, όπως λένε οι βλάχοι)· για νά είμαστε έντάξει στις υποχρεώσεις μας, νά είμαστε και **νά φαινόμαστε οί καλοί, οί ένάρετοι, οί πιστοί, οί προσευχόμενοι.**

Όλα αυτά τά χαρακτηριστικά συνιστούν τήν πεμπουσία του **εύσεβισμού**, μίας

νόσου πού πλήττει ιδιαίτερα τις τάξεις τών θρησκευομένων ανθρώπων, κληρικῶν, μοναχῶν καί λαϊκῶν. **Ὁ εὐσεβιστής εἶναι ἡ προέκταση τοῦ Φαρισαίου**· εἶναι αὐτός πού ἔχει μετατρέψει τήν ἀγνή καί πηγαία εὐλάβεια καί εὐσέβεια σέ μιᾶ ἀποστεωμένη **ιδεολογική θρησκευτικότητα**· εἶναι ὁ στρατευμένος σέ ἕνα δικό του σύστημα ἀτομικῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καί ἀξιῶν. Εἶναι αὐτός πού δίνει τήν μεγαλύτερη βαρύτητα στό ἐξωτερικό περίβλημα τῆς πνευματικῆς ζωῆς καί ὄχι στήν οὐσία τῆς. **Γίνεται ὁ αὐστηρός κριτής τῆς συμπεριφορᾶς ὅλων τῶν ἄλλων, χωρίς ἀγάπη καί διάκριση, ἀλλά μέ κριτήρια ἐξωτερικά**. Ἀντίθετα, ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι πολύ ἐπεικεῖς, ἀγαπητικοί καί συγχωρητικοί μέ τούς ἄλλους καί πολύ αὐστηροί μέ τόν ἑαυτό τους.

Ὁχυρωνόμαστε, ἔτσι, κάποιες φορές, πίσω ἀπό τά καλά μας ἔργα, ἀπό τήν ἠθική μας ζωή, ἀπό τήν τυπική τήρηση τῶν ἐντολῶν. Κρυβόμαστε πίσω ἀπό τίς προσευχές καί τίς νηστείες, ἀπό τούς συχνούς ἐκκλησιασμούς, τίς ἀγρυπνίες καί τήν πνευματική μελέτη. Ἀποκτοῦμε, ἔτσι, μεγάλη ἰδέα καί ἐκτίμηση γιά τόν ἑαυτό μας, παραθεωρώντας τίς προτροπές τῶν Ἁγίων Πατέρων, πού μᾶς τονίζουν ὅτι καί «ἰδέα καί ὑπόληψη τινά», ἄν ἔχουμε γιά τόν ἑαυτό μας, αὐτό εἶναι φοβερά ἐπιζήμιο γιά τήν πνευματική μας ζωή.

Καθησυχάζουμε μέ τόν τρόπο αὐτό τόν ἑαυτό μας· τόν ἀποκοιμίζουμε καί τόν ἐξαπατοῦμε. Τόν πείθουμε ὅτι εἶναι καλός καί ὅτι ἔχει δίκιο. «Εἶχα δίκιο, ἔχω δίκιο, θά ἔχω πάντοτε δίκιο», ὅπως ἔλεγε καί ὁ μηδενιστής φιλόσοφος Ἄλμπερτ Καμῦ. Συντηροῦμε, ἔτσι, τήν αὐτοεκτίμησή μας, τήν αὐτοδικαίωσή μας, τήν αὐτάρκειά μας, τήν αὐτονόμησή μας. Συντηροῦμε τόν ἀτομισμό μας, τήν ἰσχυρογνωμοσύνη μας, τήν ἐμπιστοσύνη στόν λογισμό μας. Συντηροῦμε τήν ἔπαρση, τόν ἐγωισμό καί τήν ἀμετανοησία μας. Γι' αὐτό καί γινόμαστε ἀθάδεις, κατακριτικοί καί ἐξουθενωτικοί πρὸς τούς ἄλλους, ἀκόμη καί πρὸς τόν ἴδιο τόν Θεό ἀπό τόν Ὅποιο ζητοῦμε ἀπαιτητικά καί «δικαιωματικά» τήν «ἀντιμισθία» Του γιά τίς «καλές μας πράξεις».

Ἔτσι, **ὁ ἄνθρωπος κατακρίνει ἀσπλάγχχνως** ὄχι μόνο τούς συναθρώπους του, ἀλλά ἐπεκτείνει ἀθαδῶς καί ἀνοήτως τήν σκοτισμένη κρίση του ὄχι μόνο συμβουλευόντας, ἀλλά κατακρίνοντας καί τόν ἴδιο τόν Θεό καί τά ἔργα Του, πού ἐπιτρέπονται ἀπό τόν Θεό γιά νά κάμψουν τήν φιλαυτία καί τήν ἀμετανοησία μας. Γι' αὐτό καί ὑπάρχουν τά ἀθεολόγητα, ἄδικα καί ἀδικαιολόγητα ΓΙΑΤΙ, πού ἀκοῦμε καθημερινά νά ὑποβάλλονται πρὸς τόν Θεό. Γιατί νά ὑπάρχει δυστυχία καί ἀδικία στόν κόσμο, γιατί νά ὑπάρχουν πόλεμοι, πρόωροι θάνατοι, ἀσθένειες, πειρασμοί καί πολλά ἄλλα.

Ἡ φαρισαϊκή μετάνοια, πού οὐσιαστικά εἶναι **ἀμετανοησία, εἶναι ἡ πηγή τῶν δεινῶν μας, εἶναι ἡ αἰτία τῶν προβλημάτων μας**. Αὐτή ἡ ἀμετανοησία μᾶς κρατᾶ ἐγκλωβισμένους καί δέσμιους στά πάθη μας, μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τόν Θεό

καί από τούς ανθρώπους. Αλλοιώνεται, έτσι, ή ίδια ή ταυτότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνακόπτεται ή «σταυρική» ἔξοδος ἀπό τόν ἑαυτό μας, ἀπό τό ἐγώ μας· ἀνακόπτεται ή ἀγαπητική ἔξοδος ἀπό τήν ιδιοτέλειά μας. Ἡ ἔξοδος αὐτή ἔχει δύο κατευθύνσεις, μία κάθετη πρὸς τόν Θεό καί μία ὀριζόντια πρὸς τούς ἀνθρώπους. Ὅταν ή κάθετη εἶναι ἔλλειπής, τότε εἶναι ἀναπόφευκτο νά γίνεταί ἔλλειματική καί ή ὀριζόντια.

Γι' αὐτό καί χρειάζεται, ὅπως προαναφέραμε, ἔμπουνη καί ἔμπρακτη μετάνοια· χρειάζεται μετάνοια εἰλικρινής, ὀλόκαρδη, ἀποφασιστική, σωστική καί ἀνατρεπτική. Ἡ αὐθεντική καί εὐάρεστη στόν Θεό μετάνοια, ὅπως τοῦ τελώνου, τῆς πόρνης τοῦ Εὐαγγελίου καί τοῦ ληστοῦ, τοῦ Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος καί τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας εἶναι ή ἀποδοχή τῆς ἁμαρτωλότητός μας, ή παραδοχή τῶν προσωπικῶν μας σφαλμάτων, ή ρήξη μέ τήν φιλαυτία μας, ὁ ἀπεγκλωβισμός ἀπό τήν αὐτάρκειά μας, ή κατανίκηση τοῦ ἐγωισμοῦ μας, ὁ κλονισμός τῆς ιδέας γιά τόν ἑαυτό μας, ή ἔξοδος ἀπό τό ἐγώ μας, ή ἐκ βάθρων ἐκρίζωση τῆς λανθασμένης βιοθεωρίας καί ἐκκοσμικευμένης νοοτροπίας μας, ή ὀλοκληρωτική ἀλλαγὴ βίου, ή ἀπάρνηση τῶν ἐπιγείων ἡδονῶν καί ή στροφή πρὸς τά οὐράνια καί ἀεί διαμένοντα.

Ἡ ἔπαρση, ή ὑπερηφάνεια καί ή ἀλαζονεία ἐμποδίζουν τήν σωστική δύναμη τῆς μετανοίας. Κατά τόν μακαριστό ἁγιασμένο **Γέροντα Σωφρόνιο τοῦ Ἑσσεξ ή ὑπερηφάνεια** «ἀποτελεῖ τήν μόνιμη ἀπειλή τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς», «βρίσκεται στήν ρίζα ὅλων τῶν τραγωδιῶν τοῦ ἀνθρώπινου γένους» καί ἀποτελεῖ «τήν οὐσία τοῦ ἄδη». Ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος γίνεται ἄτομο καί προσφέρει τόν πνευματικό θάνατο καί τόν ἄδη, τήν κόλαση, ὄχι μόνο στόν ἑαυτό του, ἀλλά καί στήν οἰκογένειά του, στό κοινόβιό του καί σέ ὅλο τό περιβάλλον του.

Ἡ ἀποστασία μας καί ή ἀπομάκρυνση ἀπό τόν Θεό εἶναι ή αἰτία καί τῶν παρόντων καί τῶν ἐπερχόμενων δεινῶν καί προβλημάτων μας. Εἶναι ἀπόλυτη καί ἄμεση ἀνάγκη νά ἀναλογιστοῦμε καί νά ἀναγνωρίσουμε ταπεινά ὁ καθένας τά λάθη μας καί τήν ἁμαρτωλότητά μας, νά ἀποδεχθοῦμε καί νά ἀναλάβουμε ὁ καθένας μας τό μερίδιο εὐθύνης πού μάς ἀναλογεῖ, **χωρίς νά θεωροῦμε πάντα ὑπεύθυνους γιά ὅλα τούς ἄλλους.**

Ὁ **Ἅγιος Νικόδημος** ἀναφέρει στίς προτροπές του «πρὸς μετανοοῦντα» τά ἐξῆς: «Δὲν θὰ πρέπει νά κατηγορῆς τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλον ὅταν ἐξομολογεῖσαι, προφασιζόμενος ὅτι αὐτοὶ ἔγιναν αἴτιοι νά ἁμαρτήσης, καθὼς καί ὁ Ἀδὰμ τὴν Εὐάν, καί ή Εὐά τόν ὄφιν. Ἀλλὰ μόνον τόν ἑαυτόν σου νά κατηγορῆς, καί τήν κακὴν σου προαίρεσιν». «Εἰ θέλης κατηγορῆσαι, κατηγορήσον σου», σοῦ λέγει ὁ **Θεῖος Χρυσόστομος**. Τί νά λέγης δὲ εἰς τόν πνευματικόν, σὲ συμβουλεύει ὁ **Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος**. «Εἶπε καὶ μὴ αἰσχυνηθῆς. Ἐμὸν τὸ τραῦμα πάτερ, ἐμὴ ή πληγὴ, ἐξ οἰκείας ραθυμίας, καὶ οὐκ ἐξ ἑτέρου προσγυνομένη, οὐδεὶς ταύτης αἴτιος, οὐκ ἄνθρωπος, οὐ πνεῦμα, οὐ σῶμα, οὐ τι ἕτερον, ἀλλ' ή ἐμὴ ἀμέλεια».

Ἔλεγε πολύ χαρακτηριστικά ὁ μακαριστός **Γέροντας Μωϋσῆς Ἀγιορείτης**: «Πῶς θά μετανοήσῃ κανεῖς; Πῶς θ' ἀρχίσει; Χρειάζεται νά ξαποστάσῃ κατ' ἀρχάς, νά ξελαχανιάσῃ ἀπό τό καθημερινό τρεχαλητό, τό κυνηγητό τῆς ἡδονῆς, νά στραφεῖ πρὸς τά μέσα του, νά κινηθεῖ ἀπό τή συνεχῆ ἑτεροπαρατήρηση στήν αὐτοπαρατήρηση, ἀπό τό κουτσομπολιό τῶν πάντων στή συνομιλία μέ τόν ἄγνωστο ἑαυτό του. Νά σκύψῃ λίγο μέσα του, νά σκάψῃ ἐντός του, νά δεῖ τίς δυνάμεις, τίς δυνατότητες, τά ὅρια, τίς ἀντοχές, τά δοθέντα τάλαντα. Χρειάζεται περισυλλογή, αὐστηρός αὐτοέλεγχος, ἐπιείκεια καί κατανόηση τῶν ἄλλων. Νά βροῦμε τά ποσοστά τῆς προσωπικῆς μας εὐθύνης. Νά μή τά ρίχνουμε εὐκολα καί γρήγορα πάντα μόνο στούς ἄλλους. Ἀπλά καί εἰλικρινά, τίμια καί δίκαια πρέπει καί ἀξίζει νά ὀδηγηθεῖ ὁ ἑαυτός μας, πού συνηθίζει νά ξεγλυστράει σάν χέλι, νά παραδεχθεῖ τήν ἀμαρτωλότητά του. Νά θελήσῃ γενναία, ἥρωικά καί παλληκαρίσια ν' ἀναχωρήσῃ ἀνεπίστροφα ἀπό τήν ἀμαρτία. Νά μὴν ἐπιάζῃ πιά μνημέσ καί φιλεπίστροφους λογισμούς στά πρότερα, τ' ἄχαρα, τ' ἀμαρτωλά, τ' ἀνέντιμα τῆς προηγούμενης ζωῆς».

Γιὰ νά ἔχει, ὅμως, ἡ μετάνοιά μας πνευματικό ἀντίκρουσμα στά μάτια τοῦ Θεοῦ, γιὰ νά ἔχει ἀποτέλεσμα καί πνευματική καρποφορία θά πρέπει νά εἶναι ὑπαρξιακή, σταθερή, ἔμπρακτη, ἔμπονη, ἔνδακρυς, εἰλικρινῆς καί διαρκῆς. Ἡ ἀποφασιστική καί ἔμπρακτη μετάνοια εἶναι αὐτή πού μπορεῖ νά ἀποτρέψῃ ἀκόμη καί τίς εἰλημμένες καταδικαστικές ἀποφάσεις τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτό μᾶς τό βεβαιώνει ἡ βιβλική καί ἐκκλησιαστική μας ἱστορία, πού μᾶς παραδίδει τόσες καί τόσες περιπτώσεις πού ἡ δικαιολογημένη ὀργή τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι μέ τήν ἀποστασία μας προκαλοῦμε, κάμφθηκε μπροστά στήν εἰλικρινή, ἔμπρακτη καί ἔμπονη μετάνοια καί προσευχή.

Κλασικό παράδειγμα καί ὑπόδειγμα γιὰ ὅλους μας, ἡ ἰσχυρή καί ἀποφασιστική μετάνοια τῶν Νινευιτῶν, πού ἔκανε τόν ἴδιο τόν Θεό νά «μετανοήσῃ» καί νά δεῖξῃ τό ἔλεός Του καί τήν φιλανθρωπία Του ἀποτρέποντας τά δεινά πού εἶχαν καθορισθεῖ καί προαναγγελθεῖ γιὰ τούς **Νινευίτες**. «Ἴδωμεν τόν Θεόν διά φιλανθρωπίαν ψευδόμενον...», ἀναφωνεῖ μέ θαυμασμό καί ἐκπληξη ὁ **Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος**. «Μετενόησαν Νινευίται καί μετενόησεν ὁ Θεός. Ἔσχισεν ἡ μετάνοια τῆς ἀπωλείας τό πρόσταγμα... Ὡ πάντα δυναμένης μετανοίας! Ἐπί γῆς τελεῖται καί τά ἐν οὐρανοῖς ἀναστρέφει».

Ἡ ἀληθινὴ μετάνοια δέν εἶναι μιά συγκεκριμένη πράξη πού πραγματοποιεῖται σέ μιά δεδομένη στιγμή. **Ἡ μετάνοια εἶναι κατάσταση**. Εἶναι μιά διαρκῆς προσπάθεια, ἔνας συνεχῆς ἀγώνας πού κρατᾷ μέχρι τόν θάνατό μας.

Ἡ μετάνοια δέν εἶναι κάτι πού θά ἔρθῃ ἄκοπα καί ἀνέξοδα. Ἀντιθέτως μάλιστα **ἀπαιτεῖ κόπους καί ἰδρώτες καί θυσίες μεγάλες**. Απαιτεῖ νά θυσιάσουμε καί **νά ἀπαρνηθοῦμε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας, τό θέλημά μας, τή γνώμη μας καί τίς**

συνήθειές μας. «Δώσε αίμα και λάβε πνεῦμα», κατά τό πατερικό λόγο.

Κύρια βάση για τήν μετάνοια εἶναι ἡ σύνδεση μέ **πνευματικό πατέρα** καί ὁδηγό, πού θά μάς χειραγωγήσει σ' αὐτή. Πρῶτο βῆμα τῆς μετανοίας ἀποτελεῖ **ἡαὐτοκριτική** καί ἡ **αὐτομεμψία**. Ὁ ἐργάτης τῆς μετανοίας βρίσκει καί ἀναγνωρίζει στό ἑαυτό του τό λάθος καί δέν τό ἀναζητᾶ, οὔτε τό ἀποδίδει στόν ἀδελφό του ἢ στό περιβάλλον του. **Ὁ ἀγωνιστής τῆς μετανοίας δέν γογγύζει, δέν γκρινιάζει, δέν μεμψιμοιρεῖ, δέν κατηγορεῖ, δέν δικαιολογεῖται, δέν παραπονεῖται, δέν διαμαρτύρεται.** Δέν προσπαθεῖ νά πιαστεῖ ἀπό τίς ἀδυναμίες τῶν ἄλλων γιά νά δικαιολογήσει τίς δικές του. Δέν καλύπτει πίσω ἀπό τά ἐξωτερικά προβλήματα τήν δική του ἐσωτερική ἀνεπάρκεια καί τήν ἀσθενική του πνευματικότητα.

Γιά νά ἀφανισθεῖ ὁ παλαιός ἄνθρωπος, γιά νά καταστεῖ γῆ καί σποδός, στάχτη καί χῶμα, **πρέπει οἱ ἴδιοι νά συντριψοῦμε τήν ὑπόληψή μας· πρέπει νά διαλύσοῦμε τή μεγάλη ιδέα πού ἔχουμε γιά τόν ἑαυτό μας**· πρέπει νά γκρεμίσουμε τήν αὐτοεκτίμησή μας.

Ἡ μοναδική ιδέα περί τοῦ ἑαυτοῦ μας πρέπει νά γίνει ἡ ἀποδοχή τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, ὅτι: «*Εἶμαι τό οὐδέν καί μπορῶ νά κάνω τό οὐδέν· ὅ,τι εἶμαι καί ὅ,τι κάνω, εἶμαι καί τό κάνω μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ*»· καί ἀκόμη: «*Ὅ,τι καλό ἔχω Θεέ μου, εἶναι δικό Σου καί Σ' εὐχαριστῶ. Ὅ,τι κακό ἔχω εἶναι δικό μου· ἐλέησέ με καί συγχώρησέ με*». Ἡ ἀποδοχή αὐτῶν ἀποτελεῖ τό ἄλφα καί τό ὦμέγα τῆς ὀρθοδόξου ἀνθρωπολογίας μας, εἶναι ἡ ἀρχή καί τό τέλος καί τό περιεχόμενο τῆς μετανοίας μας.

Ἄς γίνει πίστη καί βίωμά μας ἡ μεγάλη ἀλήθεια: **Οἱ ἁμαρτίες ὅλες μποροῦν νά ἐξαλειφθοῦν μέ τήν μετάνοια, τά πάθη μας μποροῦν νά μεταμορφωθοῦν σέ ἀρετές μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί τόν προσωπικό μας ἀγώνα.**

Μᾶς τονίζει χαρακτηριστικά ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος:

«Ἡ εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπερίγραπτη, καί δέν μπορεῖ νά κατανοηθεῖ, ξεπερνᾷ τόν ἀνθρώπινο νοῦ, νικᾷ τόν λογισμό, ἀλλά χρειάζεται καί τήν δική μας συμβολή. Πρόσεξε αὐτό πού λέω· ὁ Θεός ἐλεεῖ, ὅμως δέν ἐλεεῖ μόνο, ἀλλά καί λέει· δώσε καί σύ κάτι. Ἐννοῶ τό ἐξῆς μ' αὐτό· εἶσαι γεμάτος ἁμαρτίες, ἔχεις ὀλόκληρα φορτία παρανομιῶν, αὐτά θέλω νά σοῦ ἀνακουφίσω. Δώσε καί σύ ἕνα χέρι. Ὅχι ὅτι ἐγώ ἔχω τήν ἀνάγκη σου, ἀλλά ἐπειδή θέλω καί σύ νά προσφέρεις κάτι γιά τήν σωτηρία σου» (Ἁγ. Ἰω. Χρυσόστομος, Ὁμιλία Α' εἰς τόν 50όν Ψαλμόν).

Ἀδελφοί, ἄς προσφέρουμε ὀλόκαρδα στόν Κύριό μας καί Θεό μας αὐτό τό «κάτι» πού μάς ζητᾷ καί πού εἶναι ἡ δική μας ἀπαραίτητη συνέργεια στό σχέδιο τῆς σωτηρίας μας. Ἄς Τοῦ προσφέρουμε τήν ταπεινώσή μας, τήν συντριβή τοῦ ἀνδρωμένου ἐγωισμοῦ μας, τῆς αὐτάρκειάς μας, τῆς αὐτονομίας μας, τοῦ ὀρθολογισμοῦ μας, τῆς

αυτοδικαίωσής μας, τῆς αὐτοεκτίμησής μας, τῆς «ἀξιοπρέπειάς» μας, τῆς αὐτοπροβολῆς μας, τῆς ἀτομικῆς μας ἀναγνώρισης καί καταξίωσης.

Ἄς Τοῦ δώσουμε αὐτό τό «κάτι», πού εἶναι ἡ ἀγαπητική ἔξοδος ἀπό τόν ἑαυτό μας καί ἡ προσφορά τῆς ἀγάπης μας στόν ἄλλο, ἡ ἀποδοχή τοῦ ἄλλου καί ἡ ἀλληλοπεριχώρηση μαζί του. Ἄς πάψουμε νά δίνουμε προτεραιότητα στά βιοτικά καί τίς κοσμικές διασκεδάσεις, τήν καλοπέραση καί τήν πολυτέλεια εἰς βάρος τῶν πνευματικῶν. **Ἄς πάψουμε νά προκρίνουμε τά ἐπίγεια καί καθημερινά εἰς βάρος τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν καί τῆς σωτηρίας μας.**

Πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐμμένουμε τραγικά καί νά παραμένουμε προσκολλημένοι στά μικρά καί ταπεινά καί ποταπά καί νά δυσαρεστοῦμε τόν ἴδιο τόν Πανευεργέτη μας καί Φιλανθρωπότατο Κύριό μας καί Θεό μας; Πῶς εἶναι δυνατόν νά βρισκόμαστε στόν προθάλαμο τῆς αἰωνίου κολάσεως καί νά παραμένουμε ἀγκιστρωμένοι σέ μικρότητες καί ταμπουρωμένοι στόν ἐγωισμό μας; Πῶς εἶναι δυνατόν, παρότι ὄριμοι ἡλίκιακά νά φερόμαστε μέ τόση ἀνωριμότητα καί παιδική ἐπιπολαιότητα στά πύκνισμα καί πνευματικά ζητήματα; Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐνῶ ἔχουμε λάβει τό Ἅγιο Βάπτισμα καί τό Ἅγιο Χρῖσμα, ἐνῶ μετέχουμε στά Ἅγια μυστήρια τῆς Ἐξομολογήσεως καί τῆς Θείας Μεταλήψεως, νά πέφτουμε τόσο χαμηλά σέ ἀντιδικίες καί συγκρούσεις μέ τούς ἄλλους καί νά ἐκστομίζουμε βαρύτερες ὕβρεις καί ἀνάρμοστες καί προσβλητικές ἐκφράσεις, καί κατάρες ἀκόμη, πού ἐξουθενώνουν τόν ἄλλο, δηλητηριάζουν τό περιβάλλον μας, ἀλλά καί λυποῦν καί πικραίνουν βαθύτατα τόν ἴδιο τόν Κύριό μας, τήν Παναγία μας καί τούς Ἁγίους μας; Πῶς μπορούμε νά πληγώνουμε καί νά διακινδυνεύουμε τήν ἐνότητα τῆς οἰκογένειάς μας, τῆς ἀδελφότητάς μας, νά ἀδιαφοροῦμε γιά τούς φίλους μας, γιά τά παιδιά μας, γιά τούς δικούς μας ἀνθρώπους ἐμμένοντας πεισματικά σέ ἐπιλογές καί συμπεριφορές, πού τελικά ὀδηγοῦν στόν διχασμό καί τήν διάλυση; Πῶς εἶναι δυνατόν νά γυρίζουμε, μέ ὅλα αὐτά, τήν πλάτη μας στόν Σωτήρα μας καί Λυτρωτή μας, τόν γλυκύτατο Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τόν μανιωδέστερο, κατά τούς Πατέρες, ἐραστή τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν μας;

Ἄς μὴν ἀποδειχθοῦμε παράφρονες καί ἀνόητοι διακινδυνεύοντας τήν εὐτυχία καί τῆς ἐπίγειας, ἀλλά καί τῆς αἰωνίου οὐρανοῦ ζωῆς μας.

Ἄς βάλουμε ἕνα τέλος σήμερα, τώρα στήν πνευματική μιζέρια πού μᾶς κατακλύζει καί ἄς κάνουμε μία νέα ἀρχή. Νά βάλουμε σήμερα, τώρα ἀρχή μετανοίας. Νά βάλουμε σήμερα, τώρα ἀρχή στήν κατά Θεόν ἀγάπη καί συγχωρητικότητα. Νά βάλουμε σήμερα, τώρα **ἀρχή σιωπῆς καί προσευχῆς.**

Ἄς δώσουμε πίστη στό Γεροντικό πού μᾶς βεβαιώνει: «*Ἐνι μετάνοια ἀββᾶ;*» ρωτάει ὁ ὑποτακτικός τόν γέροντα (Ἐπάρχει μετάνοια, ἀββᾶ;). –«*Ἐνι, παιδί μου*» (Ἐπάρχει, παιδί μου). Γι' αὐτό **ἄς μὴν ἀπελπιζόμαστε γιά τίς τυχόν πτώσεις μας ἢ τίς**

μεταπτώσεις τοῦ πνευματικοῦ μας ζήλου, ἀρκεῖ αὐτές νά μὴν γίνουσι κατάσταση καὶ λανθασμένη βιοθεωρία.

Ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος γράφει σχετικά μέ παρηγορητικό καὶ ἐνισχυτικό τρόπο: «Ἡ σελήνη, ἡ ὁποία αὐξάνεται καὶ πάλι μειώνεται, παρουσιάζει τὴν κατάσταση ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος τώρα μὲν πράττει καλά, ἀμέσως δὲ ἁμαρτάνει· ἔπειτα πάλι διὰ τῆς μετανοίας ἐπιστρέφει στὴν ἐνάρετη ζωή. Ἐπομένως, δὲν κατεστράφη ὁ νοῦς ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔχει ἁμαρτήσῃ, ὅπως κάποιος ἀπὸ σᾶς νομίζουν, ὅπως ἀκριβῶς δὲν μειώθηκε τό σῶμα τῆς σελήνης, ἀλλά τό φῶς της. Ἐπανευρίσκει λοιπόν ὁ ἄνθρωπος τὴν λαμπρότητά του διὰ τῆς μετανοίας, ὅπως ἀκριβῶς ἡ σελήνη μετὰ τό χάσιμό της περιβάλλεται [καὶ πάλι ὀλόκληρο] τό φῶς [της] ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ της». (Φιλοκαλία Τόμ. Β΄, σελ. 455, ἔκδ. Ἰ.Μ.Μπούρα).

Εὐχηθεῖτε, Σεβασμιώτατε, νά βιώνουμε αὐτὴ τὴν σταθερὴ, εἰλικρινὴ καὶ ὑπαρξιακὴ μετάνοια, μέ συνεπὴ συμμετοχὴ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ φιλάδελφη ἀγάπη καὶ συγχωρητικότητά πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ὥστε νά συμπορευθοῦμε μέ τόν Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστό καὶ στὴν παροῦσα καὶ στὴν μέλλουσα αἰώνια ζωὴ. Ἀμήν.

Ἀδελφοί, Καλὴ μετάνοια, Καλὸ Παράδεισο. Καλὴ, εὐλογημένη καὶ χαριτωμένη χρονιά!

(Ὁμιλία στὴν ἐκδήλωση γιὰ τὴν εὐλογία τῆς βασιλόπιτας τοῦ Συλλόγου «Μετώρων Λιθόπολις» Αἴθουσα «Νίτσα Λιάπη», Σάββατο 20 Ἰανουαρίου 2018)

(Πηγή: meteoronlithopolis)